

АДЫГЭ

1923-рэ илъэсым
гъэтхалэм
кыщегъэжыгъэу
кыдэклы

№ 157 (23086)

2024-рэ илъэс

ГЪУБДЖ

ШЫШЪХЪЭІУМ и 27-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИІЭП

6 +

тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU

тихытыу нэклубгохэр

Мажь

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Анахь мэхъанэ

зиІэхэм

ашъшъхь

Алексей Гусев

Алексей Гусев

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет илэгъэ планернэ зэлуклэм анахь зигъо пшъэрльхэу лъэныкъо зэфэшъхьафхэмклэ щылэхэм щатегушылагъэх. Адыгеим и Лышъхъэу Къумпыл Мурат Іофтхьабзэр зэрицагъ.

клэ къэралыгъо политикэ зыкыр пхырышыгъэанэу. Адыгеимклэ опеком икыулыкхуэр нэбгырэ 2500-рэ фэдиэмз афэгъэзагъэх, ахэм ащыцэу 1092-р – сабий ибэх ыкы ны-тыхэр зышъхьарымытыжь клэлэцылкху.

Республикэм и Лышъхъэу АР-м Іофшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и Министрствэрэ финансхэмклэ и Министрствэрэ, джаш фэдэу чыплэхэм япашэхэр ягъусэхэу отделыклэхэу чыплэхэм ащызэхашэхэштхэм Іоф ащызышлэхэштхэр агъэнэфэнхэу, техникэмрэ транспортымрэ алъэныкъоклы Іофыгъоу кыуцухэрэр зэшлуахынхэу пшъэрль афишыгъ.

Къэралыгъо программэхэм атегъэпсыхьагъэу, мыщ кыхеу-

бытэх клэлэцылкы ибэхэм зычлэсыштхэ унэхэр ятыгъэнхэр, муниципалитетхэм цыфхэр зычлэсыштхэ унэхэм яшын нахь агъэпсынклэнэу Къумпыл Мурат пшъэрль афишыгъ. Клэлэцылкы ибэхэм апае мы илъэсым фэтэрхэм апэлухъанэу агъэнэфэгъэ сомэ миллиони 182-м, Адыгеим и Лышъхъэу пшъэрль зэрафишыгъэм тетэу, джыри сомэ миллиони 186-рэ къафы-хагъэхуагъ. Ащ ишлуагъэклэ нэбгыри 149-у а купым кыхиу-бытэхэрэм псэуплэ ялэ хуэшт.

Къэралыгъо программэхэмрэ лъэпкъ проектхэмрэ кыдалы-тэрэ Іофтхьабзэхэм ягъэцклэн иклэххэм афэгъэхьыгъэу

(ІкІлэх я 2-рэ нэклуб. ит).

Зянэ-зятэхэр зымылэжь ыкы ны-тыхэм аналэ зытемытыжь клэлэцылкхуэр зыныбжь имыкыгъэхэм зы кыулыкху зыкІ афэгъэзэгъэным илофыгъоклэ къэгущылагъ АР-м Іофшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ иминистрэу Мырзэ Джанбэч.

Илъэсэу кыхьащтым кыщегъэжыгъэу зыныбжь имыкыгъэхэм ыкы нахьыжъхэу ашъхэ и амалхэр зезыхъажьын зымылэжыкхэрэм аналэ атегъэ-тыгъэнымклэ Іофшлэныр зэкІэ зэшлуихынэу АР-м Іофшлэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэклэ и

Министерствэ фэгъэзагъэ хуэшт. Ащ кыхьэкІэу муниципальнэ кыулыкхуэр опеком фэгъэза-гъэхэри зэхагъэкІыжыщтых ыкы цыфхэм ясоциальнэ фэлорашлэхэм ягъэцклэнклэ Гупчэхэм ахагъэхъажыщтых. Ащ амал кытышт а лъэныкъом-

(Икляух).

кьауагъэми зэхэсыгъом щедэлугъэх. Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет и Тхьаматэу Кларэцэ Анзаур анахь мэхьанэ зилэ социальнэ псэуалтэ пэпчъ фэгъэхьыгъэу кыиотагъ.

Лъэпкъ проектэу «Лэрыфэгъу кьэлэ псэуклэр гъэпсыгъэныр» зыфиолорэм ипхырышын шхьафэу кыиуцугъэх. Адыгеим и Лышхьэ агу кыиуагъэхьыгъэ щагухэмрэ общественнэ чыплэхэмрэ зэхэубытагъэу лэф адэшлэгъэн, чыплэ гъэнэфагъэхэм анэмыклэу, кьапэблэгъэ унэхэми язытет нахьышу зэрэхуштым дэлэжъэнхэ зэрэфар.

«Унашхьохэр шьуштэхэ, проектхэр зэхэжыгъэуцохэ зыхьуклэ, цыфхэр кьахэжыгъэлажъэх, ахэм яфэныкьоныгъэхэм шьуаклэдэу. А пстэури зыфатшлэрэр цыфхэр ары, ахэм ящылэклэ нахь зыкыиэтынэм пай, арыш, цыфхэм яеплыккэ кьидэлъытэгъэныр анахь мэхьанэ зилэхэм ащыц», — **кыиуагъ республикэм и Лышхьэ.**

Ащ нэужым АР-м иминистрэхэм я Кабинет и Тхьаматэ игуадзэу, АР-м финанскэмкэ иминистрэу Виктор Орловым ильэсыр кыиуагъэхэм кыиуагъэхэжыгъэу зэхэубытагъэ бюджетым игъэцкэн зэрэклорэм щигъэзоагъэх. Ильэсым пыкыгъэ мээи 7-м икляуххэм нафэ кыиуагъэхэмкэ, Адыгэ Республикэм изэхэубытагъэ бюджет ихахьохэр сомэ миллиард 17,8-м ехьугъэх, 2023-рэ ильэсым ельытыгъэмэ, ар сомэ миллиарди 4,7-клэ нахьыб. Ежъ бюджетым ихахьохэр сомэ миллиард 12,9-рэ фэдиз

хьугъэх, 2023-рэ ильэсым ельытыгъэмэ, сомэ миллиарди 3,3-клэ ар нахьыб.

Икляухым республикэм исоциальнэ-экономикэ хэхьоныгъэ лъэныкыо зэфэ-шхьафхэмкэ кыиуагъэхьыгъэх. Республикэм и Лышхьэ а лэфхэм афэгъэзэгъэ министрэхэм пшэрыл афишлыгъэ ежъ ашхьэклэ лэфхэр зэрэклорэм лыплъэнхэу ыккы лэфыгъоу кьэуцухэрэр зэшлуахынхэу.

Экономикэм ыльэныкьоккэ лэф зышлэштхэм ягъэхьазырын

АР-м иминистрэхэм я Кабинет ипланернэ зэлуклэ зыщытегушылэгъэхэ лэфыгъохэм анахь шхьалэхэм ащыщыгъ лэфшлэн язытыхэрэмрэ апшэрэ ыккы гурет сэнэхьат гъэсэныгъэ языгъэгъотырэ заведениехэмрэ язэпхыныгъэ илофыгъохэр.

АР-м гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ иминистрэу Евгений Лебедевым кыиуагъэхэмкэ, республикэм сэнэхьат гъэсэныгъэр организации 7-мэ ыккы апшэрэ еджэплитумэ ацарагъэгъоты. Гъэсэныгъэм епхыгъэ лэфтхьабзэхэм язэшлэхын имызакоу, ушэтынхэр, зэнэкьокьухэр ыккы нэмыккхэр зыщы-клорэр лъэхьанхэми зэлъытэсккэ амалэу непэккэ щылэхэр ацагъэфедэх.

Лъэпкъ проектэу «Гъэсэныгъэр» зыфиолорэм ипхырышын кыидыхэлъытагъэу 2020-рэ ильэсым кыиуагъэхьыгъэу 2022-рэ ильэсым нэс сэнэхьат гъэсэ-

ныгъэ зыщарагъэгъотырэ организации 4-мэ джырэ уахтэм диштэрэ техникэ зэфэшхьафхэмкэ зэтырагъэпсыхьэгъэ мастерской 11 ащызэхашагъ.

А псалъэм кыиуагъэхьыгъэ Къумпыл Мурат кыиуагъэхьыгъэмкэ, джырэккэ лэф зышлэрэ ыккы агъэпсырэ предприятияхэм, пстэуми апэу промышленнэ секторым кыиуагъэхьыгъэхэм, атегъэ-псыхьагъэу яфэныкьоныгъэхэм кьапкыи-рыккыхэзэ, сэнэхьат гъэсэныгъэ языты-рэ учреждениехэм ялофшлэклэ зэблэхьы-гъэн фае.

«Республикэм экономикэмкэ анахь кыиуагъэхьыгъэ афэгъэзэгъотырэ лэфышлэхэр гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ учреждениехэм кьагъэхьазырынхэ фае. Типредприятиехэм ящылэклэ лэфышлэхэу ахэм кыиуагъэхьыгъэхэрэм ялытыгъэу ялофшлэклэ уасэ фэтшыгъэ тшышт. Зэрэ-рагъэджэштхэ программэхэм язэхэгъэ-уцонккэ кыиуагъэхьыгъэ афэгъэзэгъотырэ лэфышлэхэр ахэм кьа-хэжыгъэлажъэх лэфшлэн язытыхэрэри лъэныкыо зэфэшхьафхэм атегъэпсыхьэ-гъэ кьулыкьухэри. Нэмыккэ шьолъыркхэм егъэджэн лэфымкэ гъэхьэгъэшлэу ялэ хьугъэхэм зыщыжыгъэгъуагъэ, типредпри-ятиехэр зыщыккэхэр лэфышлэхэр икьун-хэм пае отделенияккэхэр еджаплэхэм кьащызэлъушхэ», — **кыиуагъ АР-м и Лышхьэ.**

АР-м ипромышленникхэмрэ ипред-принимательхэмрэ я Союз ипашэу Сергей Погодинымрэ адыгэ кьуаер кьэзышыхэрэм я Союз илэшхьэтетэу Лъэустэнджэл Муратрэ кыиуагъэхьыгъэ-кьэжыгъэмкэ, промышленностымкэ лэлэсэныгъэ зилэ лэфышлэхэм ащэккэ

ыккы ащ фэдэу ящылэклэгъэхэм ягъэхьа-зырын предприятиехэр зэрэхэлэжыштхэр кьауагъ. Ащ нэмыккэу республикэ программэхэм язэхэгъэуцон фэгъэхьы-гъэ еплыккы зэхэсыгъом кьащыхаль-хьагъ. Ащ кыиуагъэхьыгъэ лэфыгъэ сэнэхьатхэм нахь зыгъэушъомбгъу-нымккэ лэфтхьабзэхэр зэрэхьанхэ фае.

Гъэсэныгъэм епхыгъэ лэфхэм апы-дзагъэу мы зэлуклэм щыхэллэагъэх научнэ клэлэцкыккы гупчэхэр Адыгеим щызэхэщэгъэнхэм илофыгъо. Президен-тыр зиклэщэккэ гухэлъыр зыфитегъэ-псыхьагъэр еджаплэм джыри мыклорэ ыккы ублэплэ классхэм арыс клэлэцкы-ккыхэр джэгуккэ шьуашэ илэу научнэ екплэлэклэ гъэнэфагъэхэм нэуасэ афэ-шыгъэнхэр ары. Ащ пае муниципали-тетхэм клэлэцкыккыхэм яуахтэ нахь шьуагъэ хэлъэу, шлэныгъэм нахь фыте-гъэпсыхьагъэу зэхэцхэным аналэ щаты-рагъэтышт. 2025-рэ ильэсым ащ фэдэ псэуалэхэм яшын рагъэжышт, апэрэ гупчэу хьуштыр кьалэу Мыекьуапэ илицееу N 34-м хэт астрономическэ чыплэр ары.

Республикэм и Лышхьэ чыплэхэм япашэхэм пшэрыл афишлыгъэ а лэфшлэ-ным кыиуагъэхьыгъэхэм, джащ фэдэу клэ-лэеджаккэхэмрэ студентхэмрэ проектхэм язэхэгъэуцон нахь фагъэхьыгъэхэу.

АР-м и Лышхьэ ипресс-кьулыкьу кыиуагъэхьыгъэ кьэбархэмкэ ТХЪАРКЪОХЪО Сафьет.

Общественнэ чыплэхэм афэсакъыгъэн фае

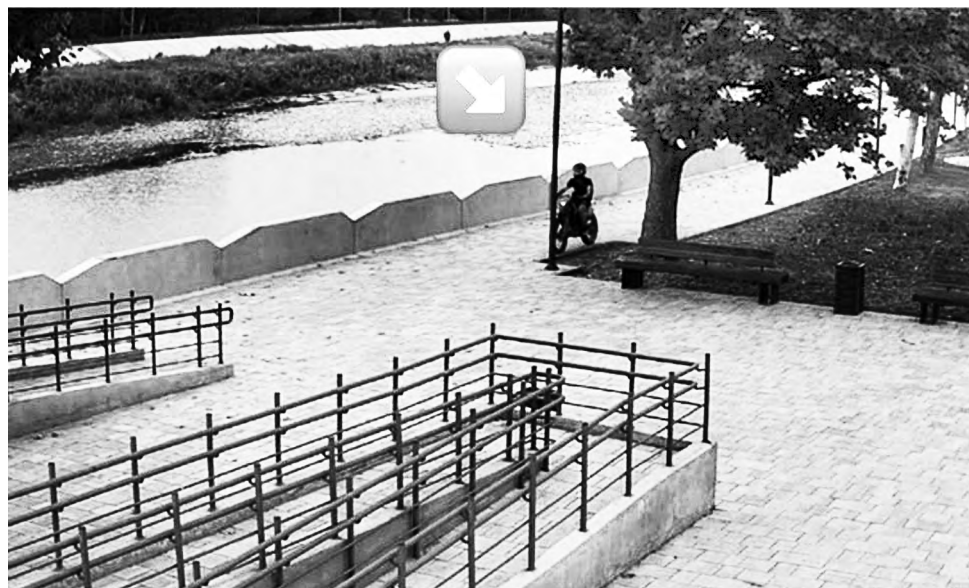
Паркым дэт хьэрэнэхэр гухэлъ бзаджэ фырылэу зэхэзыкьутагъэхэмрэ паркым ильэс гъогу мотоциклистэу щызечъэ-щтыгъэмрэ Адыгеим щалъэгъух. Адыгеим и Лышхьэ ащ фэгъэхьыгъэу соци-альнэ хьытыгъэхэм кьащылэагъэ, респуб-ликэм исхэмрэ ихьаккэхэмрэ обще-ственнэ чыплэхэм афэсакъынхэу кьа-джагъ.

— Тиреспубликэ икьэлэ шхьалэ итеплэ хэлшыккэу нахьышлэу ыльэны-кьоккэ зызэблэхэу. Ау, гухэлъ нахь мышлэми, зэхьоккыныгъэшлэхэм уасэ афэзымышлэхэрэр щылэх. Мы аужырэ уахтэм ашлэзэ мыхьомышлагъэхэр бэрэ зэрэхьэхэ хьугъэ: хьэрэнэхэр паркхэмрэ скверхэмрэ ащакьутэх, чыгъхэр, кьэга-гъэхэр, куандэхэр агъэфыкьох, — **кыи-уагъ Къумпыл Мурат.**

Адыгэ Республикэм и Лышхьэ агу кыиуагъэхьыгъэ псыхьо лъушом лут клэ-

лэцкыккы хьэрэнэхэр бэмышлэу зэрэку-тагъэхэр. Ащ фэдэ зеккыаккэр кьэлэдэ-хэм кыиуагъэхьыгъэхэмкэ адыре-гъаштэ. Хэбзэхуымккэ кьулыкьухэр джыдэдэм мы лэфым изэхэфын пылтых. А парк дэдэм, псылушом дэжэ лъэсры-ккэ гъогумрэ хьэрэнэ зыдэщыт чыплэмрэ ялэгъо-благъу мотоциклист горэ зэрэ-щызечъэщтыгъэм гу лъатагъ. Ащ фэдэ хэбзэнчъэ зеккыаккэхэмкэ зызыгъэпс-фырэ цыфхэр щынэгъуаплэ рагъэуцох. Хэуконыгъэ зышлыгъэхэр камерэхэм кьагъэлэагъуагъэх, ОМВД-мрэ ГИБДД-мрэ ялофшлэхэм кьэбархэр алэклагъэ-хьагъэх.

— Мыекьуапэ дэхэми, ихьаккэхэми акьылыгъэ кьыизагъэфэнэу, зеккыаккэ пхэнджхэм задырамыгъэхьыгъэхэм, дэ-хагъэм пае агъэпсырэ пстэуми афэ-сакъынхэу сыкьаджэ, — **кыиуагъ АР-м и Лышхьэ ителеграм-канал.**

АР-м и Лышхьэ ителеграм-канал

Адыгэ культурэм ифестиваль

Шышхьэлум и 28 — 31-м адыгэ культурэм ифестиваль Адыгеим щыккышт. Адыгэ Республикэм культурэмкэ и Министерствэрэ лъэпкъ культурэм и Гупчэрэ ащ клэщаккэ фэхьугъэх.

Лъэпкъым икультурэ зэгъэшлэгъэным, кьэлэтыгъэным, бзэм изэгъэшлэн ыккы изэтэгъэуцожьын дэлэжыгъэным, лъэужыккэр шэн-хабзэхэм афэгъэсэгъэ-ным, адыгагъэ ахэлъэу ныбжыккэхэр плугъэнхэм, лъэпкъ ордэжыккэр кьэ-зылорэхэр, кьэшыуагъэхэр ыккы лъэпкъ лэлэсэхэр кьыгъэгъэщыгъэнхэм фести-валыр фэлэжышт.

Кьытккэхьыгъэрэ лъэужхэм адыгэхэм ятарихь, якультурэ, ялэшагъэхэр ягъэ-шлэгъэныр непэрэ мафэм ианых лэфы-гъоу зэрэщытыр зэхэщаккэхэм кьыха-гъэцы.

Адыгеим, Кьэрэщэе-Черкесым, Кьэ-бэртэе-Бэлыкьарым, Темыр Осети-м — Аланием, Краснодарскэ краим ятвор-ческэ купхэр фестивалым хэлэжышт.

Шышхьэлум и 29-м фестивалым кьыдыхэлъытэгъэ мэфэккэ концертхэр Адыгеим ирайонхэм ащыккышт.

Шышхьэлум и 30-м адыгэ лъэпкъ лэлэщысэхэм якьэушхуэмэн ыккы яхэгъэ-хьон фэгъэхьыгъэ кьэгъэлэагъэныр ыккы гала-концертыр Пушкиным и Унэу Мые-кьуапэ дэтым щыккышт. Хьаккэу кьэ-ккылагъэхэр адыгэ шхыныгъохэм аха-гъэлэштых. Кьэгъэлэагъэныр пчыхьэм сыхьатыр 5-м ыныкьом, гала-концертыр сыхьатыр 6-м аублэштых.

Адыгэ джэгур фестивалым клэух дахэ фэхьушт. Адыгэ культурэмкэ шьолъыр-хэр зэзыпхырэ фестивалым фэгъэхьы-гъэ мэфэккым зэхэщаккэхэм шьуагъэ-благъэ.

ЛЪЭПШЫКЪО Фатим.

Клэеджаклом ишъуашэ къахэщын фæе

Илъэсыклэ еджэгур рагъэжъынклэ мэфэ заул нылэп къэнагъэр. Непэрэ мафэм бэдзэрхэр, клэлэцлыкү шыгынхэр, еджаплэм пæе лэмæ-псымæхэр зыцхэрэ тучанхэр цыф клуаплэх.

Ны-ты пэпчэ исабыи шыгын дэгъу, дахэ, гупсэф шыгынæу фай, сыда пломæ мафэ къэс сыхат пчъагъэрэ ар зы-щыхыштэп. Ау анахъ шъхьалэр еджаплэм къыгъуцугъэ шапхъэхэм адиштæу шы-гыныр къыхэхыгъэныр ары.

2024-рæ илъэсым клэлэеджаклохэм ашыгын фæм ыкйи ащ ыуасэ ты-клэупчлагъ. Адыгеим ит гъэсэныгъэм иучреждениехэм, зэкйи пломи хъунæу, шлокйи зымылэ шапхъэ ашыгынштымклэ ялэп. Анахъ шъхьалэр, пшъэрылæу къа-гъуцурэр классикæм диштæу клэлэе-джаклор фæпэгъэныр ары. Класс пэпчэ ежъ-ежъырэу шыгынштым ышъо къыхэхы. Анахъыбæм джанæхэр фыжъхæу, клэпхы-ныр ыкйи гъончæджыр шлуцлæу е шъуан-тлæу къыхахы, ахэр ны-тыхэмклэ нахъ гъотыгъошлæу. Клэлэеджаклом зыфаер шыгъæу еджаплэм клон амал зэрæрамы-тырэр гуцылæгъу тызыфæхъугъэ клэлэе-

хæушъхъафыкыгъæу зы шыгын ашы-мыгъми, классикæм диштæу зэрæфæпагъæ-хэр тэрæзæу сэлъытæ. Ащ ишъуагъæклэ клэлэеджаклохэр нахъ зэфæдæ мæхъу, зæгурæлох ыкйи зэнæкъокъужъхэрæп. Модæм зыдырагъæштæнæу джыри игъо ифæштых, еджаплэм шлэныгъэ зэрæцы-зæрагъæгъотыштыр ары зыуж итынхæ фаер. Ны-тыхэмклæ ар нахъ лэрыфæгъу, — **ело гуцылæгъу тызыфæхъугъэ, са-быиштымæ янæу Бэллæ.**

Къыхэгъæштыгъэн фæе, федеральнæ шапхъæм елытыгъæу шъуашэр шлокйи имылæу клэлэеджаклом шыгынæу шытæп ыкйи шъолтыр пэпчэ, еджаплэ пэпчэ ежъ зыфаер егъæуц. Апэрæ классым клэлэеджаклор члахъэ зыхъуклэ еджаплэм ишапхъэхэм ягъусæу клэлэцлыкүм шы-гын фаер ны-тыхэм арало ыкйи ащ клэтхæжъых.

Женя Поповым ыцлэ зыхъырэ лицееу

щегъæжъагъæу дисциплинæ ахæлæу зæ-рагъасæхэрэр ары. Клэлэеджакло пæрыт-хэр ренæу шысæ къафæтæхъых. Ащыгъыш-тым даклоу алæбжъанæхэр клыхъæхæу, ашъхъацхэр итæкъуагъæхæу, шъо зæ-мыплæужыгъохэмклэ гъæпагъæхæу афæты-дэрæп. Шъыпкъæ, мыдлорæ клэлэеджа-клохæри къахæклых, ау ахэр бæп ыкйи гуцылæгъу тазыфæхъоу, зыфаер къазæ-радæмыхъуштыр къызагурылоклэ, ялæгъу-хэм шысæ атырахы, ахэм афæдæу загъæ-псынæу рагъæжъæ, — **ело лицейм ипашæ.**

— Сипшъашæ я 2-рæ классым мыгъæ ехъæ. Лицейм члæхъан зæхъум зæхæхъæу тфашыгъагъæм шъуашæу клалæхэм ыкйи пшъашъæхэм ашыгынштыр къыщыхæтхы-гъагъ. Апæ сыфæягъæп, ау, еджаплэм тызæклæм, тикласс исхэр къазæрахæ-щыхэрæ, зэфæдæу фæпагъæхэмæ зæрадахэр ыкйи зэрæгупсæфыр къызгу-рылæуагъ. Тиклæлæгъæджæ классым исыр

AM

ехъулæу джэнæ фыжыитлæу, цуакъæхэр ыкйи физкультурæм шышъыгъыштыр ары нылэп къыцæфыгъэр. Клэлэеджаклом ишъуашæ дахæклэ къахэщын фæу ащ елытæ.

Клалæхэм яшъуашæ нахъыбæрæмклэ гъончæдж, ныбалт, клако, пшъæдэл хæхъæ. Ахэм ядæгъугъæ елытыгъæу, мини 5-м къыщæжъæу сомæ мини 10-м ехъоуи мæхъу. Ащ игъус джэнæ фыжъхэр. Бæ-дзæрым тызыщыккыуапчлæм, уасæхэр сомæ миным къыщæжъæу къыталуагъ. Анахъ маклæми, тлæу-шы фæпщæфын фæе. Илъэ-сым къыккылоцл клалæхэм ящылæгъæшт, анахъ маклæми, гъончæджитлæу, джæ-нитлæу-шы, ау анахъ гупсæфыр мафæ къэс щыплæнæу 5 — 6 илæ зыхъуклэ ары.

Цуакъæу клэлэеджаклом шыгъыштыр гупсæфын фæе, еджаплэм зэрæчлæтышты-ри шъхъафæу зыщыщыгын фæе еджа-плæхæри щылæх. Ащ фæдæ зыхъуклэ, ар нахъ плуаклæу, лъакъор фæбæ мыпæнæу къыхæпхымæ дэгъу.

ДЕЛÆКЪО Анет.

Литературнæ пчыхъæзæхæхъæ щылæшт

Шышхъалум и 28-м, мафэм сыхъатыр 2-м адыгæ литературнæ творчествæр зикласæхэм АР-м и Лъæпкъ тхылъеджанлæ къыщæжæх.

Адыгæ уасклоу ыкйи тхаклоу Цуекъо Джахъфар къызыхъугъэр илъэси 100 зэрæхъурæм фæгъæхыгъæ мæфæкл пчыхъæзæхæхъæу «Сыгукил спсæкли сыадыг» («В душе я всегда адыг») зыфилорæм шъурагъæблагъæ. Иофхъаб-зæр адыгабæзæклэ клошт. Ащ къеккыла-лæхæрæр тхаклом ищылæныгъæ ипычы-гъо анахъ гъæшлæгъонхэм, ипроизве-дениехэм къалуатæхæрæм, ахэм шлүм, шъыпкъагъæм, Иофшлæклæм, хæгъæу шлүлæгъум узæрафæпурæр къыралоты-кышты. Цуекъо Джахъфар клэлэцлыкү-хэм апае тхылъ бæдæдæ къыдигъæкыгъ: «Большое гнездо», «Для чего большие уши», «Дедушкина внучка», нæмыклæхæ-ри. Тхаклом щæлæфæ тхылъ 26-рæ пчъагъæмклэ экзæмпляр миллионитлүм лъыккылæхъæу къыдигъæкыгъ.

Зигъо Иофхъабæм къырагъæблæгъæ-гъæх АР-м итхаклохэм я Союз иллы-клохэр, гуманитар ушæтынхæмклэ Адыгæ республикæ институтæу Т. Клæ-рашæм ыцлэ зыхъырэм илофшлæхэр, тхаклом илахылæхэр, иунагъо шышхэр, Хъалæкъоæ гурыт еджаплæу А. И. Хъуадæм ыцлэ зыхъырэм иклæлæгъæ-джæхэр ыкйи еджаклохэр, творческæ интеллигенциер, журналистхэр, тхылъ-еджаплэм илофшлæхэр.

Лицееу N8-м ихъарынаш

AM

Н 8-м ипашæу Эмма Осерскаям къы-зэрæтилуагъæмклæ, шъуашæу клэлэе-джаклохэм ашыгынштыр класс пэпчэ, клэлæгъæджæмрæ ны-тыхæмрæ зæхæг-щылæжъхæш, санитарнæ ыкйи нæмыкл шапхъэхэм адиштæу, классикæм тетæу къыхахы.

— Нахъыбæрæмклæ джанæхэр фыжъæу, клэпхынхэр, гъончæджхэр шлуцлæхæу къы-хахы, шъошæ гъэнæфагъэр нахъ зыгу-рихъыхæрæри, анахъæу пæублæ классхэм, ахæтых. Кадет классым исхэм хæушъ-хъафыкыгъæу шъуашæ шлокйи имылæу ашыгъ. Клэлэеджаклом ежъ зыфаер шыгъæу къæклон фитæп, ащ гъунæ клэлæе-гъæджæхæми, апшъэрæ классхэм ащæджæрæ ныбжыккылæхæу дежурнæу хахыхæрæми гъунæ лъафы, къаккылæхæзæ ауплæккылæх. Шапхъæм димыштæу фæпагъæу къæккыла-гъæм апæ гуцылæгъу тыфæхъу, къыгуры-мыломæ, ны-тыхэр къэтæщæх, хабзæу лицейм члæлым етæгъæплых. Мы лъæ-ныкъомклæ зишъуагъæу къаклоу стъæгъурæр пæшлорыгъæшъæу ныбжыккылæхэм гуцылæгъу тазæрафæхъурæр, пæублæ классхэм къа-

зæклэ зэфæдæн фæу елытæ, шыгъыным имызакъоу, еджæнымклæ агъæфæдæшт лэмæ-псымæхæр: дневникыр, къæлæмхæр ыкйи нæмыклæхэр къэтæщæфых. Джащ фæдæу физкультурæмклæ ашыгъхэр зы шъуашæм илтых, футболкæхэр фыжъын-хæ, гъончæджхэр шлуцлæхæу фæе. Ар тэрæзæу сæ сэлъытæ, сабыир еджаплэм зыккылæхæрæ еджæнæу ары, зызыщыгъæ-дæхæн, ишыгын клæраккылæхэр нæмыкл чылпй къызщыгъæлæгъон фаер, — **ело Рузанæ.**

Хæушъхъафыкыгъæу шъуашæ Анжелæ зэрæщыгын имылæгъæклæ, мыгъæ йоны-гъом и 1-м шыгъынæу фищæфыштыр бæклæ нахъ маклæ хъугъæ. Гъæрæкло ашы-гъыгъæу шъуашæм формæм хæхъæрæ ны-балъэр, клэпхынхэр ыкйи пшъæдæлыр, ежъ ишоигъоныгъæклæ ыцæфыгъæу гъон-чæджыр ыкйи сарафаныр илъэс заулæм шыгъышты. Клэпхынхэр мини 2,5-рæ, гъон-чæджым — 2800-рæ, ныбалъæм — 1700-рæ, сарафаным мини 2-м ехъу гъæрæкло атефæгъагъ, мыгъæ уасæхэм лъæшæу ахæхъуагъæп. Йоныгъом и 1-м

гъæджæхæми, ны-тыхæми тэрæзæу зэрæлты-тэрæр къалуагъ.

— Сыдигъокйи клэлэеджаклор ишъуа-шæклæ, игъæпсыккылæ къахæщыштыгъ. Непэрæ мафэм тиклæлæцлыккылæхэм

Журналист зэдэлэжэныг

ЗЭПХЫНЫГЪЭМ

Зэкшош Адыгэ, Къэбэртэе-Бэлыкбар, Къэрэцэе-Черкес республикхэм яльэпкэ гъэзетхэу «Адыгэмак», «Адыгэпсалъэм» ыкIи «Черкес хэкум» журналист зэдэлэжэныгъэм илофыгъуакIэ зэрэдаублагъэр кыыхэтыутыгъагъ.

«Адыгэмак» ыкIи «Адыгэпсалъэм» яжурналистхэу Тэу Замирэрэ Нэкиэпыджэ Замирэрэ блэкIыгъэ тхыамафэм Черкесскэ шылагъэх, гъэзетэу «Черкес хэкум» ижурналистхэм адэлэжыгъэх, КъЧР-м ицIыф цIэрылохэу лъэныкыо

зэфэшхыафхэм гъэхыгъэхэр ащызышыгъэхэм, непэ лъэпкыым икультурэ итарихэ зыхуымэхэрэм, лъызыгъэкIуатэхэрэм залыагъэкIагъ. Ащ фэгъэхыгъэ тхыгъэхэр чэзыу-чэзыу «Адыгэмак» кыыхытытхы. Мыр апэрэ едзыгъу.

«Шьо шьузэхахьэмэ, тэ тыкIодыштэп»

ТЭУ ЗАМИР

ТЭУ ЗАМИР:

— Абидокъо Люсанэ «Черкес хэкум» иапэрэ бзылфыгъэ редактор шхыал. Адэ, цыххэ афэошIа бзылфыгъэхэм? Гъэзет кыдэгъэкIыныр афызэшIокIа?

ДАУР ЖЭХЪФАР:

— Iошхъэмафэ дэкIоешху-гъэхэм цыххэ афэмышIынэу шытэп. Тэ, наххыжхэмкIэ, Хьатай Мэдинэ изекIуакIэ лъэплэ дэд. Урысыбзэм черкесыбзэм ащ фэдиз гушыIэ хэтэп тызэрэразэр кытIотыкIыным пае. Джыдэдэм Абидокъо Люсанэ коллективыр кыгIот, япшэрылхэр агъэцIэх. Лъэпкэ гъэзетишхэр зэхэт номерэу кыдэгъэкIыныр кыахэзылхыагъэм, дэлэжыгъэхэм сачыщ. Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлыкбарым, Къэрэцэе-Черкесым кыащыдэкIырэ лъэпкэ гъэзетхэм ащылэжырэ журналистхэр зэгъуIугъэ шIэныгъэхэмкIэ, Iофым екIоллакIэу фырялэмкIэ зэхожыныхэ алъэкIыныр а Iофтхыабзэм ыльапсэу дгъэнэфэгъагъ. А уахтэм къралыгъом, шьолпырхэм анахь темэ шхыалэу арылтыгъэр мэкъу-мэщым изытет, лэжыгъэр кызырагъэкIырым, ащ фэгъэхыгъэ кыныгъоу зэуалэхэрэм якыIотыкIыны журналистхэм пшэрылхэ шхыалэу яIагъ. Нэужым темэхэм нахь заушымбгъуытхыгъ. КъэсэшIэжы, Къэрдэн Мухьамэд редактор шхыалэу тетэу Адыгеим ыкIи Къэбэртэе-Бэлыкбарым яредаторхэр тэдэж кэкIуагъэх. Кысаджэхи, «мыш фэдэ гъэзет кыдэдэгъэкIымэ сьдэу уеплырэ?» залом, адезгъэштагъ, ар кызырэдэгъэкIышт шыIкIэм тырыгушыIагъ. Джынэс зэхэт номерхэр кызырэдэгъэкIырым тилъэпкэ еIэты, тизэпхыныгъэ хегъахьо. Зэрэдгъэнэфагъэм фэдэу зэхэт номерхэр кыдэгъэкIыным скIуачIэ, сикъарыу хэслъахьагъ.

НЭКИЭПЫДЖЭ ЗАМИР:

— Гъэзетхэм анэмыкIэу тхылхэри кыдэбгъэкIыгъ, сьдэуштэу ахэм уадэлэжыагъ? Лъэныкыо зэфэшхыафхэмкIэ улэжыагъ ыкIи олажэ. Уитхылхэри сIлэх. Ахэм кыатфытегушыIэбэ.

ДАУР ЖЭХЪФАР:

— Шыпкыэ, тхыл 26-рэ кыдэгъэкIыгъ. Сызфэтхэгъэхэм ащыщ Къэрдэн Хьэсанэ Нануу ыкIор. 1921-рэ ильэсым сабий ибэ цыкIоу Невыномысскэ ар кыщыгъотыгъ ХьагъундыкIуае шыцэу Къэрдэн Нануу. КIэлэцIыкIуым ыцIагъэр Иван Миценко, ар Поволжьем шыцыгъ. ИкIалэ фэдэу Нануу

иунагъо ар щиплугъ. Адыгабзэри урысыбзэри дэгъоу ышIэщыгъэх. Ащ пае корректорэу тхылтэдэпIэм Iоф шышIэнэу агъэкIогагъ. Мэзибл нахь Iоф ымышIагъэу партием иобком унашэо ышIыгъ гъэзетэу «Черкес плыжым» (джы «Черкес хэкум») ар шылэжэнуэ. Гъэзетым илофышIэ анахь дэгъумэ ащыщ ар хуыгъэ. Лъэпкэ гъэзетым нэмыкIэу хэкум кыщыдагъэкIыштыгъэ урыс гъэзетхэу «Правда», «Молодой ленинец», «Сельская жизнь» ар ащылэжыагъ. Нэужым анахь гъэшIэгонэу хуыгъэр — Поволжьем кыщыхыгъэ урыс кIалэу Иван Миценкэу Къэрдэн Хьэсан хуыжыгъэр лъэпкэ гъэзетым иредатор шхыалэу агъэнэфагъ. Заор кызыежым, зэуалэм Iухыагъ. IэнатIэу ыIыгъым елытыгъэу политрукэу ашIыгъ, нэужым лыгъэу зэрихыагъэм кыхэкIэу ротэм икомандирэу агъэнэфагъ. Заом зэрэхэтэу гъэзетыр шыгъупшэщыгъэп, фронт къэбархэр кытхыжыштыгъэх. Севастополь кыахуымээ, 1942-рэ ильэсым лыгъэшхо зэрихэзэ хэкIодагъ. Ильэс 30 нахыбэ къэзымыгъэшIэгъэ урыс кIалэр джаш фэдэу лъэпкэ гъэзетым итарихэ кыыхэнагъ, 1940 — 1941-рэ ильэсхэм пэщэныгъэр дызэрихыагъ. Печатым и Унэ нэпэпIлхэмбгъу ащ шыфыпалыагъ, Али-Бэрдикъо кыуаджэм иурамэу Хьэсанэ зыщыпсэугъэм ащ ыцIэ фагъэшшоагъ. Хьэсанэ ищыIэныгъэ гъогу фэгъэхыгъэу «Сын двух народов» цIэу зыфэсшыгъэ тхылпыр стхыгъэ. Саратов кыкIыгъэ шIэныгъэлэжэ горэм тхылпыр естыгъ ятхылпеджаIэ, Хьэсанэ илахыл-благъэу дэсхэм аритыжыныу. Саратов итхыл-

еджаIэ тхыгъэм лъэтегъэуцо шыфашыгъагъ.

ТЭУ ЗАМИР:

— Апэрэ редакторэу «Черкес хэкум» ублапIэ фэзышыгъэр, о кызырэптхыжыгъэмкIэ, Ботэщ Ибрахым Мырзэ ыкIор ары. Редактор шхыалэу нэбгырэ 24-рэ «Черкес хэкум» иIагъ (Люсанэ я 25-рэ), ахэр гъэзетым итарихэ кыыхэнагъэх, ахэм ащыщэу хэт уздэлэжыагъэхэр?

ДАУР ЖЭХЪФАР:

— Аужырэ нэбгырэ зауIэмэ Iоф адэсшIагъ. ГушыIэм пае, Аслъэныкыо Пшырымбий, Шурдым Кушыку, Къэрдэн Мухьамэд, Дыбагъуэ Мухьамэд, Тхыэгъэпсэу Увжыкыуэ. Сэры нылэп ахэм афэгъэхыгъэу зыгорэ къэзытхыжыны зыльэкIыштыр. Джыдэдэм тичылэу Хуымэрэ цыкIу фэгъэхыгъэу тхыл сэтхы, загъэпсыгъэр ильэси 100 мэху. Сынэ кIэкIыгъэр бэ. Кыасломэ шIоигъу, редакция сиунэм фэдэу слытэщыгъ. Зэ Кисловодскэ зыгъэпсэфыпIэм сыщылэу зыгорэ къэстхынуэ макъэ кысагъэIугъагъ. Ащ сыкэтыфэ сфэтхыгъэп. СыкызырэкIоужыгъэм, редакциям сыкызырэкIэхыахыгъэм тетэу ищыкIэгъэ тхыгъэр кысIэкIэ-кIыгъ. Гъэзетым ишIуагъэкIэ силэжыгъэ осэшIу кыфашыгъ, къралыгъо шытхуцIэхэр кыс-фагъэшшоагъэх.

Даур Жэхъфар журналист сэнэхыатым гъэхыгъэ инхэр шышыгъ: КъЧР-м изаслуженнэ журналист, Урысыем культу-рэмкIэ изаслуженнэ IофышI, КъЧР-м ыпашхыгъ гъэхыагъэу шышыгъэхэм апае агъэнэфэгъэ орденом икавалер. Ленин-

Даур Жэхъфар Ахьмэд ыкIор журналист анахыжэу адыгэ лъэпкыым иIэр ары, ильэс 94-рэ ыныбжэ. Къэрэцэе-Черкес Республикэм игъэзетэу «Черкес хэкум» ильэс 52-рэ ащ Iоф шышIагъ. Черкесскэ дэт кIэлэгъэдэжэ училищым лъэпкэ тхакIоу Мэщбэ-шIэ Исхыакъ шыдэдэжэгъ.

Жэхъфар цыф гъэшIэгонэу зэрэщытыр итеплэкIэ кыбгурэо. Ныбжэ шIукае иI нахь мышIэми, цыф псынIкI, «Черкес хэкум» иредакция ащ шыдэтшыгъэ зэдэгущыIэгъуэр тшIолъэпIагъ. Журналист сэнэхыатым ащ фэдиз ильэс пчъагъэ фэзыгъэшшоэгъэ нахыжыным игу-пшысакIи, игушыIакIи, уасэ зыфишIи — пстэури тшIогъэшIэгоныгъ.

Журналист зэхожыныным, зэдэлэжэныгъэм ипроектIэ Адыгеим ыкIи Къэбэртэе-Бэлыкбарым такырыкIи Къэрэцэе-Черкесым тыкызырэкIуагъэр ащ зэригуапэр Жэхъфар кы-тилуагъ.

— Уасэ иI непэ шышIэрэ Iофым, лъэпкыым тапэкIэ кы-рыкIоштым удегупшысээзэ Iоф

пшIэн пае. Шьо шьузэхахьэмэ, тэ тыкIодыштэп. Лъэпкыым шыщ цыфхэр зэрэшIэнхэ пае, нахыбэ зэрэшIэ къэс, нахь пытэ тэху. Даурхэр абдзэхэ лъэпкыых, ау шьолпыр зэфэшхыафхэм арысых. ГушыIэм пае, сэсэшIэх Даур Дамир Темыр Осетием шыщэу, Даур Хызыр Къэбэртэе-Бэлыкбарым шыпсэу, Къэрэцэе-Черкесым — Даур Жэхъфар, Адыгеим — Даур Хьусен, фильм тезыхыгъэр — Даурхэр лъэпкэ зэфэшхыафхэм ахэтых. Ахэр зэрэшIэхэмэ нахь тэрэз. Ильэс 24-рэ сыныбжыгъэ IофшIэныр зесэгъахьэм. Редактор зэфэшхыафхэм садэлэжыагъ. Хьарзынэщ байшхо сыугъоижыгъ. Ащ пае Москва сыкIонэуи хуыгъэ.

НЭКИЭПЫДЖЭ ЗАМИР:

— Журналист сэнэхыатым хуылфыгъэу хэтым нахы бзылфыгъэу хэтыр нахыбэ хуыгъэ. Сыда ащ фэдэу зыкIахыжыгъэр?

ДАУР ЖЭХЪФАР:

— Хуылфыгъэхэр ахъцэ кызычалэжыштым макIох. Бизнесым хэхьэх. Ахэм ачIыпIэ бзылфыгъэхэр кыиуцауагъэх. Тисэнэхыат бзылфыгъэм тетыгъор шылыгъ. Бзылфыгъэ редактор шхыалэхэр тилэ зэрэхуыгъэм ар кьеушыхыаты.

Журналист зэдэлэжьэныг

ИЛЪЭМЫДЖ ТЫТЕТЭУ

град апшээрэ партийнэ еджаплэр кыиуиуыг. Лъэпкэ журналистикэм ихэгъэхон ыкыуачлэ, ищылэныгъэ хилъхъагъ. Лъэшлэгъу псау ынэ клэкыгъ. Хэгъэгъу эзошхом илэхъан ежыи шъэожьы лэахъоу ишъэогъу цыкыу игъусэу фашизмэ къаулагъэ дзэкълл горэм клэагъэхъу кыиуахъэшъужьыгъэ, ишъэогъу къаулыкыгъ, ежыи къаулагъ. Улагъэр зыми кымыпхъу лъыбэ клэчыгъ, Жэхъфар ыпсэ пытыжъ къодыеу зэхэфагъ. Ащ гу лъызытэгъэ урыс офицерым ежыгъ клэпэ цыкыу ритыгъ. Чэцмэфитлурэ зыщэлъым къэнэ-

хъэжышъугъ нылэп. Джащ фэдэу аджалым лэкълэныгъ. А чыплэм ятлонэрэу кэхъужьыгъ плэми хъунэу непэ кызнэсыгъэм мэхъахъэу Жэхъфар ылъэ тет.

— Заом илэхъан шъэожьы лэахъоу ишъэогъу лф арагъашлэщыгъ, бзылфыгъэхэм аготхъу лф ашлэщыгъ, — ело Жэхъфар, — зигугъу кыиуиуахъэшъужьыгъ фэдэу. — Ащ фэдэу дэгъоу лф зэрэтшлагъэм пае цытхъу тхылъхэр районим кыиуахъэшъужьыгъэу зыщэлъым къэнэ-

колхоз тхъаматэм, нэбгыритлэ тэхути, мэл зырыз кыитыгъ. Тиуагъо сабыибэ исэу нэбгыриплэ тэхути, ар лъэшэу кыиуахъэшъужьыгъ. Гъаблэ щылагъ, а мэлъым тыхыщыжыгъ.

НЭКЛЭПЫДЖЭ Замир:

— Бэгъашлэ узэрэхъугъэм сьд ишъэфыр?

ДАУР Жэхъфар:

— Тхылъхэр зэрэтшлагъэм имызакъоу, кыуачлэкэ чыгум лф щысшэныр сиклэсагъ. Егъашлэм тутын сешъагъэп ыкыи шъон пытэ зылуслъхъагъэп. Сэ-

мэркъэур сиклас, амал силэу цыфхэм дысэу садэгущыларэп. Къэбэртэе-Бэлыкъарымкэ Хъашуцлэ Мухъамэд синьбджэгъу, ар лъэпкъым фэлэжьэрэ цыф. Адыгеимкэ Мэщбэшлэ Исхъакъ сьдеджагъ. Имэфэкл мафэ кыиуахъэшъужьыгъ, телефонкэ сыфитео, сьфэгущыло.

Жэхъфар гъашлэм кыиуахъэшъужьыгъ уасэ зерафишлэрэр нафэ. Иуагъо — ибаиныгъ. Клэптитурэ зы пхъурэ, къорэлфхэр илэх. Ыкъо нахъыжъэу Даур Рэмэзан — Урысыем ипосольствэу Афганистан цыфэм иапэрэ секретарь, «Афганистан

илыхъужь» зыфилорэр, Жьогъо Плэжыкым ибгъэхалъхъэ кыиуахъэшъошагъэх. Ятлонэрэ клэлэр сатыуш. Инысэхэм лъытэныгъэ кыиуахъэшъужьыгъ, иуагъо, ибынхэм аналэ кыитет.

— Тинасыпышъ, гъэзетым лф щызышлэрэ бзылфыгъэхэм ар шъуашэу агъэзекло. Шъори дахэу шъукъэкыуагъ. Шъо шъуахъэхэмэ, тэ тыкълдыщтэп!

Жэхъфар ытхыгъэ тхылъхэм ащыщэу шлухъафтын кыитфилыгъэхэм кыатфилэтхъажыгъ. Тинасып кыиуахъэшъужьыгъ журналист анахъыжъэу лъэпкъым хэтым тызэрэуагъагъэр.

Тарихъ пкыгъгохэм яухъумагъу

Жьумэй Анзор Къэрэцъе-Черкесым, Хъабэз ицэпсэу. Лъэпкэ тарихъыр кыиуахъэшъужьыгъэу пкыгъгохэм мин 80-м фэдиз зэригъэуагъ. Ахэр къэгъэ-лэзгъон зэфэшъафхъу Москва, Санкт-Петербург, Къырым, Севастополь нэмык кълэзхэм ащыкыуагъэхэм ахигъэлэжьагъ.

Апэ дэдэу кыиуахъэшъужьыгъэу сшолгъу: Анзор имузей тэры апэу члэхъагъэр. Лъытэныгъэ кыитфилэу журналист зэдэлэжьэныгъэклэ лф зэдэзышлэрэ зэлэшлэгъухэм ихъарзынэщ ипчъэхэр кыитфилэуиуыгъэх, дахэу къэкълурэ адыгэ шъуашэр щыгъэу кыитпэгъокыгъ, «Шъу-къеблагъ!» кыиуагъ. Лермонтовым кыитхыжъэрэ черкесхэм афэдэу ищыгъ, лъэпэлъагъ. Фыжыи зыхидзэгъэ жаклэр ынэгъу къэкълу.

Тыздэхъэгъэ щагум ыкълл пкыгъго хъалэмэтхэм якъэгъэлэзгъон кыиуахъэшъужьыгъэу, джэрз щыуанхэр, унэгъо хъызмэтым шагъэфедэщыгъэ лэмэ-псымэ зэфэшъафхъэр, дэпкъым пальэщыгъэ сыхъатхэр ащ щызэгъэфагъэх. Анзор ыуж титэу тэкълэщ, щагум дэт унэ хэхыгъэ цыкыу техъэ, дэпкъхэм мэклайхэр къашлэкыгъэу ахэм пкыгъго зэмиллэужыгъохэр, анахъэу узэллэщытхэр умышлэу, тизэу ателыхъ. Пстэури тигъэлэзгъу шолгъоу бысымыр мэгъу.

— Пкыгъго анахъыжъэу силэр Кабанскэ уахътэм епхыгъэу апчлэхъур (браслет) ары, — дэпкъым пылагъэхэм лэ афишлэзэ Анзор къелуатэ, лэхъум античнэ гъунджэу, щэбзашъу игъусэхэр кыиуахъэшъужьыгъэу. Шъо къамыщ зэфэшъафхъэр гъэшлэгъонэу зэтеблыкыгъэхъу клашъом пышлагъэх. Мэлэхъо палор ахэм акылы.

— Мыр сянэщыпхъум ипчын, шлукаерэ зэрихъагъ, нэужым кыисытхыжыгъ. Мы тхылъитлур аукционкэ кыисхыгъ, — Анзор лэ зыфилыгъэ тхылъхэр картон къэмланхэм арылыгъэх, язырэм «Нарты, 1951 год» къэлэм-

ТЭУ Замир

клэ тетхагъ. — Мин 40 лъыстыгъ. Нарт къэбархэр сысабыеу сянэ кыисфилуатэщыгъэх. Сянэ — абазэ, сятэ — адыг. Ащ кыиуахъэу лъэшэу згъэлэплагъ. Апэ дэдэ кыиуахъэшъужьыгъэхэм ащыщ. Тхылъыр синьбджэгъум ести, ксерокс езгъэшлэ, кыидэдгъэ-кыиуахъэу тыфай. Сянэ урысыбзэклэ еджэти, адыгабзэклэ нарт къэбархэр тэ кыитфилотэжыщыгъ. Сятэ ишъэогъухэм кыиуахъэшъужьыгъэу: «А уисабыхэм кыизфяджэхэрэ тхылъым тэри тыфай». «Унагъом икыиуахъэу лъа-къоклэ къэоштэжъ» зэралоу, дгъотыжыгъэп. Апэрэ тхылъыр 1951-рэ илэхъым кыидэкыгъ. Ятлонэрэр 1957-рэ илэхъым кыиуахъэу, ари урысыбзэклэ Къэбэртэе-Бэлыкъарым кыиуахъэшъужьыгъэу. Ахэм акыиуахъэу хэзэ осетинхэм, къэрэцъэхэм нарт къэбархэр кыиуахъэу.

1951-рэ илэхъым кыиуахъэу тхылъым тшлогъэшлэгъонэу тплыгъ. Апэрэ нэклбгъом «Нарты, кабардинский эпос» тетхагъ. Ипчъагъэклэ миниплэ хъоу кыиуахъэшъужьыгъэу. СССР-м иминистрэхэм я Совет щылажъэ-щыгъэ полиграфическэ тедзэплэ шъхъалэу «Красный пролетарий» зыфилорэр ары кыидэ-зыгъэкыгъэр. Тхылъым сомэ 15 ыосагъэу аужырэ нэклбгъом кыитыджыкыгъ.

— Сылухъумэгъэ пкыгъгохэм процент 20 нылэп шъуагъэу-рэр, — кыиуахъэшъужьыгъэу Анзор, — сафэщынэти, уасэ зилэ пкыгъгохэр музей зэфэшъафхэм ястыгъэх. Етлани пкыгъго анахъыжъэу силэхэм ащыщыгъ хъа-зырхэр. Ахэр пхъэм хэшлэ-кыгъэх, алыабжэхэр тыжынклэ лшылкыгъэх, хэшлэ-кыгъэх зэу кыигурэлэ, — Анзор хъа-

зырхэр кыитфещэи, тшлогъэшлэгъонэу тплыгъ.

— Мы пкыгъго хъалэмэтхэр сьдэуцтэу кыиуахъэшъужьыгъэу? — сепчылгъ Анзор.

— Шы дэхэ мычъэр сьдэу зыщыщыр, джэуап кыисэщы-тыжына?

— Дэхэ къодыеу пкэ зымылэр ары, — джэуап естыжыгъ.

— Ары, бзылфыгъэ шъхъа-хынэм ащ фэдэ рало, — Анзор нэужым кыиуагъэм ышъхъэ кыиуахъэшъужьыгъэу, — етлани ащ фэдэ зэралорэр бзылфыгъэу сабыи зыхъахъыкыгъэр ары. Сянэшхо илэхъ 12-рэ унагъом исыгъэу сабыи кыиуахъэшъужьыгъэу, шолкълэжыщыгъэх. «Мы шы дэхэ мычъэр сьдэуцтэу», — гуа-щэм кыиуахъэшъужьыгъэу. Ащ емы-лэытыгъэу, сятэшхом ар шлу-ылэгуыщыгъ. Етлани сятэшы-пхъу нахъыжъэр кыиуахъэшъужьыгъэу, ятлуанэрэр кыиуахъэшъужьыгъэу, сятэ кыиуахъэшъужьыгъэу, сятэшхом ятэ кыиуахъэшъужьыгъэу? — ылуи, «къорэлф кыиуахъэшъужьыгъэу» залом ицые бгырыпх зэшлуи, «мыр уикъорэлфкыкэ гъагло» ылуи, ритыгъэу къалотэжы. Сятэшхори залом хэлодагъ. Илэхъ 33 — 34-рэ сыныбжъэу, мы унэри силэу бгырыпхыи сятэ кыисытхыжыгъэу «уикъорэлфкыкэ гъагло» ылозэ. Арышъ, къорэлф нахъыжъэу силэ хъуытхэм сэри естыжыгъ.

Пкыгъго зэфэшъафхъэу ихъар-зынэщ хэлъхэм ышъэфыгъэхэри, кыиуахъэшъужьыгъэу ахэтых. Ижыи-р дзэкълл ашъо джанэу илэм сомэ миллион пчъагъэ кыиуахъэшъужьыгъэу нахъ мышлэми, ари-тыгъэп. «Ахъщэр клэдыжыщт, ашъо джанэр тыдэ кыисхыжы-щта етлани?! Ащ фэдэ тарихъ пкыгъгохэр ахъщэклэ пхъожьы-хэ хъуытэп», — ишъыпкъэу кыело Анзор.

Мысыр кыиуахъэшъужьыгъэу ахъщэхэр, нэмык кыиуахъэшъужьыгъэу зэман блэкыгъэхэм къащекло-кыиуахъэшъужьыгъэу хъарзынэщым изы-лахъэу хъуагъэх. Джащ фэдэу бысымыр зэрыгушхорэ пкыгъгохэм ащыщ апэрэ дунэе заом илэхъан нэмыцхэм апэуцхъэзэ «черкесский экспедиционный полк» зыфалощыгъэм хэтхэу зэогъэ черкесхэм французхэм кыиуахъэшъужьыгъэу орденыр. Янэжъ заощыгъэ фисгармониер унэ-

музейм ит пкыгъгохэм къахъ-щэу щыт.

— Я 19-рэ лэлэшгъум ашыгъ, джынэс макъэр къеты, — Анзор клавишмэ ателабэщ, къаре-гъало. Нэклэпыджэ Замирэ зиу-шэты шолгъоу музыкальнэ лэмэ-псымэм екыуалэ, Анзор фэдэу, мэкъэ залэ шлогъэшлэгъонэу кыиуахъэшъужьыгъэу.

Пхъэ уанэу кыиуахъэшъужьыгъэу фэдэу, Анзор пкыгъго пэпчэ шолгъап, зытелэбэрэ, кыиуахъэшъужьыгъэу пстэуми къэбар гъэшлэгъон апылэ.

— Мыщ фэдэ хъап-щыпхэр зыуагъохэр зэфэшлыгъэ обществэ зэфэшъафхэр тикъэралыгъо щызэхэщагъэх. Ахэм якъэгъэлэ-гъонхэм сахэлажъэ. Апэ мэхъа-нэ есымытэу сыкълоти, сьпллы-щыгъ. Нэужым кыиуахъэшъужьыгъэу уилэпкъ ыцлэ зэрэбгъэлун фаер.

— Чылэм пхырыкыгъэу гъогум изы лахъ унэ тешлэхъанэу къа-щысщэфынэу коим ипашэ сьзэ-гъыгъ. Музей сшлынышъ, сиккы-гъохэр ащ щызэхэщагъэх. Блэкыгъэр кыиуахъэшъужьыгъэу, титарихъ зыщыгъэгъозэн ылэхъ-кыиуахъэшъужьыгъэу. Зекълэхэри, еджаплэхэм ачлэхъэри кыиуахъэшъужьыгъэу, титарихъ нэлэуагъэ зыфашынуу сыфай.

Адыгеимкэ Нэгъуцу Аслъан, Болэкъо Аслъан яхъакълэщ-пщы-плэхэм тарихъ пкыгъго гъэшлэгъонхэр зэрашъуагъэхэр, Теуцожь Цыгъо имузейеу Гъобэкъуае дэтым, еж ашугым ыгъэпсэуалэщыгъэхэм анэмы-клэу, чылэм кыиуахъэшъужьыгъэу пкыгъгэу горэхэр зэрэчлэхъэ-ри, аужыпкъэм, АР-м Лъэпкэ музей ащ фэдэ тарихъ шы-хъатхэмклэ зэрэушъагъэр Анзор кыиуахъэшъужьыгъэу.

— Непэ гъэзетэу шъушъы-лажэхэрэм мэхъанэшхо зилэ лф зэшлуахырэр. Къэрэцъе-Черкесым шъукъэкыуагъ, шъо-лажэ, тшлогъэшлэгъэхэр. Зэкълэм анахъ мэхъанэ зилэр — бээр шъоухъумэ.

Анзор тигъусэу адыгэ шъэ-жыиэхэр зышлэрэ Адышэс Азэ-мат дэжъ тызэдэклонэу итхъу-хъагъ. А лэлэсэри Хъабэз щэпсэу.

Я 4 — 5-рэ нэклбгъохэр зыгъэхъазыгъэр ТЭУ Замир.

Мыекыуап — Черкесск — Хъабэз.

«Клуачлэ кыысеты, тамэ кыызгуегъаклэ»

Шыблэкьо Альбинэ ихъарыныщ

Шэн-хэбзэ ыкли зеклоклэ-шыклэ дахэхэр кызылотыкырэ адыгэ къашьор ищылэныгъэ гьогу пытэу хэуцуагъэу кырэкло Шыблэкьо Альбинэ.

— Сицлыкълугъом кышыублагъэу сценэм сытетэу сыкъэ-шъоныр ренэу гухэлъэу зыдэ-слыгъыгъ. Къашьор сищылэныгъ, ащ клуачлэ кыысеты, тамэ кыызгуегъаклэ, — **ею Альбинэ.**

Альбинэ кыызэрэтфилотагъэм-клэ, ипакъоклэ Хъаклэмзые щыщ, Тхыгъохэм япхъу. Мыекъуапэ игурыт еджаплэу N 10-м иятло-нэрэ класс исэу Къулэ Амэрбий зипэцэгъэ клэлэцлыкълу къэ-шъокло купэу «Майкопчанкэм» хэхъагъ. Мыпшыжьыгъэу юф зэрэзыдишлэжьыгъэм кыхэкклэу Альбинэ къэшъокло цлэрылоу сценэм тетыгъ, лэпэлэсэныгъэ-шхо хэлъэу къашьохэр кышы-щтыгъ. Я 10-рэ классым нэс ащ кышышъуагъ, нэужым ащ лэпэлэсэныгъэу хэлъым А. Къулэм гу лъити, илъэси 5-м кыш-щегъэжъагъэу илъэс 15-м нэс зыныбжъ клэлэцлыкълу купхэр ыгъэсэнхэу юфшлэпэлэ кыри-тыгъ. 2004-рэ илъэсым кышы-ублагъэу 2017-рэ илъэсым нэс балетмейстерэу юф ышлагъ.

Къашьор культурэм илахъэу зэрэщытыр кыушышъагызэ, лъэпкъ культурэм и Гупчэу Мыекъуапэ дэтым щылэжъагъ, клэлэцлыкълу хэм къэшъуаклэ ари-гъэшлагъ. Адыгеим ирайонхэм арагъэблагъэз мастер-клас-схэр афызэхыщтыгъ.

— Сьд фэдиэу силюфшлэн шу слъэгъуштыгъэми, сэ сы-зыфэягъэр сценэшхом сытетэу сыкъэшъонэу ары. Къэралыгъо академическэ ансамблэу «Нап-мэсым» кышышъохэрэм ся-плъы зыхъуклэ, ахэм сяхъуа-псэщтыгъ. 2017-рэ илъэсым сугухэлъ кыздэхъугъ, ащыгъум илъэс 28-рэ сыныбжъэу твор-ческэ объединениеу «Ошъад» зыфилорэм ипашэу Едыдж Вик-торие зэхыцэгъэ хореографи-ческэ ансамблэу «Синдикэм» сыригъэблагъи, джы кызнэсым ащ сыкъышышъуагъ. Мы мазэм, шышхыалум кышщегъэжъагъэу Едыдж Викторие сырилэпылэ-гъоу, репетиторэу юф сэшлэ. Ащ нэмыклэу клэлэцлыкълу ансам-блэу «Ошъадэм» ыкли «Спутник ансамбля Синдика» зыфилорэм

лэцэныгъэ адызесэхъэ, — **кыы-луагъ Альбинэ.**

Ыгурэ ыпсэрэ къашьом хэ-зылхъагъэу, лэпэлэсэу Альбинэ икъэшъуаклэ ренэу къахэщы, искусствэм клочлэ лъэшэу илэр нахышлоу кыплъегъэлэсы.

— Шыпкъэу плотмэ, сце-нэм сытетэу сыкъызэрэшъогъэ уахътар сфийкыгъэп. Сыда плэм профессиональнэ коллективым творческэ юфшлэныр класэу щезгъэжъагъ. Илъэс 35-р сце-нэмклэ бэ, уфай-уфэмыеми сценэм ныбжыклэхэр шу елъэ-гъух. Сэ згъэсагъэхэр джы сце-нэм кыыздытетых, — **кыылуагъ Альбинэ.**

Альбинэ кыызэрэтфилота-гъэмклэ, янэу Тхыгъо Ларисэ фэягъэп къашьом ар пылтынэу. Сыда плэм ипсауныгъэклэ фэ-мыуклочлынэу егупшысэщтыгъ. Сьд кыырилуагъэми, янэ емы-дэлоу къэшъокло купым хэхъагъ. Арэу щытми, янэ зэремыгупшы-сагъэу Альбинэ сэнауцыгъэ хэлъэу кычлэклыгъ, кыдэхъу-гъэри маклэп. Джы ипшъашъэ игъэхъагъэхэм янэ арэгъушхо, насыпыгъэклэ зыфелъэгъужы.

— Къашьом ишъэфхэм сафэ-зыгъэсагъэу, апэрэ клэлэегъа-джэу силэгъэ Къулэ Амэрбий лъэшэу сыфэраз. Къашьор илэубытыплэу культурнэ клэным икъэухъумэн зилахышхо хэзы-шылхъагъэхэм, клэлэцлыкълу хэм ыкли ныбжыклэхэм яцлыкълугъом кышщегъэжъагъэу адыгэ лъэпкъ культурэр шу языгъэлъэгъу-гъэхэм ар ащыщ. Ащ сызэри-гъэсагъэм сырэгъушхо, къашьор шу сигъэлъэгъугъ. Непэ кыыз-нэсыгъэм ар сищылэныгъэ гьогуу сыкырэкло. Джьдэдэм сипашэу Едыдж Викторие Амэ-рбий ыгъэсагъэхэм ащыщ. Ащ кыысилуагъ: «Сэц уфэдэу усэ-лэгъу». Ащ кыкылырэр зы еджап кэаткыгъэр, зы клэлэ-егъадж тезыгъэджагъэр ыкли гупшысэу тилэри зы. Лъэпкъ къашьом идэхагъэ цыфхэм алъызыгъэлэсырэ Викторие лъэ-шэу сыфэраз, сисэнауцыгъэ кыызэрэхигъэщыгъэр, цыхъэу кыысфишлыгъэр кыызэрэзгъэ-

шыпкъэжъыштым сыпыл, — **ею Альбинэ.**

Искусствэмклэ колледжэу Тхъабысымэ Умарэ ыцлэ зы-хыырэр Альбинэ кылухыгъ. Мы-гъэ искусствэмклэ Темыр-Кав-каз къэралыгъо институтэу Нал-чык дэтым члэхъажыгъ.

— Узыпыл юфыр апэрэпшлэ шу плээгъун фае. Сызхэт кол-лективэу «Синдикэм» игъэхъа-гъэхэмклэ сепсэу. Мыр ятлонэрэ унэу сил. Сыда плэм пчэды-жым щегъэжъагъэу щэджагъом нэс «Синдикэм» хэт къэшъуа-клохэм юф адэсэшлэ, етлани пэсэдэжъыш, пчыхъэм сыхъа-тыр 9-м нэс анахъ цыкълухэм сахэт. Мы мафэхэм лъэпкъ къашьоу «лъэлэтэдэ» зыфило-рэр згъэуцугъэ. Лъэлэтэтмэ атетхэу, пхъэкычыр алыгъэу къэшъуаклохэр зэфакло къэшлэх. Клэ горэхэр къашьом зэрэхэз-гъэхъащым, кыызэрэсыгупшы-

сыштым ренэу юф дэсэшлэ, — **кыылуагъ ащ.**

Альбинэ кыызэрилорэмклэ, ыгъэсэрэ клэлэцлыкълухэр цы-фышлэх, лъэгъо дахэ щылэны-гъэм щыпхырашы. Къэшъоным зэрэфигъасэхэрэм нэмыклэу адыгэм итарихэ аригъэшлэным, лъэпкъым ишэн-хабзэхэр ыкли зеклоклэ-шыклэхэр ахилхъан-хэм пыл.

Гу клуачлэу илэмклэ, къэшъон сэнауцыгъэу хэлъымклэ, щылэ-ныгъэм шулэпгъоу фырилэмклэ илофшлэгъухэм Альбинэ къахэ-щы. Зилофшлэн гуетыныгъэхшо фызилэ творческэ цыфым ти-республикэ щыпсэхуэрэр дэ-хагъэм хэцэгъэнхэмклэ, дуна-им тет цыф лъэпкъ зэфэшъ-хъафхэм яшэн-хабзэхэр нахъ дэгъоу ашлэнхэмклэ, ныбжы-клэхэр шэпхэ дахэхэм атетэу плугъэнхэмклэ мафэ къэс мы-пшыжьыгъэу юф ешлэ. Ансамб-

лэхэм юф ащишлэзэ, къашьоу ыгъэуцухэрэм адыгэ лъэпкъым ихэбзэ дахэхэр, адыгэхэм цы-фыгъэу, хъалэпныгъэу ахэлъыр, бзылфыгъэхэм яишыгъагъэ, ядэхагъэ къащырелотыкы.

«Синдикэм» кышышъозэ, Альбинэ зыхэт купыр юфхъэб-зэ ыкли зэнэкъокъу пчъагъэм ахэлэжъагъэх, чыплэ гъэшлэ-гъоныбэмэ ащылэжъагъэх, хагъэунэ-фыкылырэ чыплэхэр къафагъэ-шъошагъэх. Анахъэу шлуклэ ыгу къэкыжыырэр 2018-рэ илъэсым лэклэб къэрал, Дубай зэрэкло-гагъэхэр ары. Ащ дэс адыгэхэм рагъэблагъэх, концерт къа-фатыгъ. Джыри мы илъэсым, чъэпыгъом Тыркуем и Адыгэ Хасэ ригъэблэгъагъэх. Абхъа-зым шыклогъэ заом Теклоныгъэ кызышдахыгъэ мафэр зышъ-хагъэунэфыкылышт юныгъом и 26-м ансамблэу «Синдикэр» ащ клочт. Неуш, шышхыалум и 28-м, Москва ежъэщтых, славян искусствэмклэ шьолъыр твор-ческэ фестивалэу «Русское поле» зыфилорэм хэлэжъэщтых.

Альбинэ зэрэныбжыклэм емыллытыгъэу, исабийхэр чъэ-хыгъэх. Иклалэу Биспъан ис-кусствэмклэ колледжэу Тхъабы-сымэ Умарэ ыцлэ зыхыырэм хореографиэмклэ иотделение щеджэ. Ипшъашъэу Заринэ я 8-рэ классым мыгъэ ихъагъ, къэшъокло ансамблэу «Ошъа-дэм» кышщэшо.

Альбинэ ыныбжъ непэ илъэс 35-рэ мэху. Гу клуачлэу илэм кыкылырымгыгъэу, тиреспу-бликэ ыцлэ дахэклэ аригъалоу, шлоу щылэр игъогъоуу щылэнэу ащ тыфэлъало.

КИАРЭ Фатим.

Архитектурнэ саугъэтыр агъэцэкIэжьи

Адыгеим иархитектурнэ саугъэтхэм ягъэцэкIэжьи Адыгеим Иоф щыдашIэ. АгъэцэкIэжьи МыекIэжьи медицинэ колледжыр.

ИлъэситIу хуыгъу лIэшIэгум еху зыныбж унэм псэолъэшI ИофIэнхэр щэкIох. ГъэцэкIэжьи хэр Iах-Iахъу зетеутыгъу реклоклых: псэуальэм ыклоцIкIэ рагъэжъагъ, джы унэ кIыбым игъэкIэжьи дэлажъэх. Чырбыщ гъэлажъэм ищыпэ теплэ кычылажъэжьи, ышъо кырагъэубытыжьи. ЕджапIэм ипашъу Алексей Самоквитовым кызыериуагъэмкIэ, псэуальэр гъэцэкIэжьи хэм афэныкIо дэдагъ. Зигъо гъэтэрэзыжьи горэхэр ренэу рашыIлэщтыгъэх нахъ мышIэми, ахэм япIалъэ кIэклыгъэ, гузэжъогуыр ригъэкIыщтыгъэ кIодый нылэп.

Алексей САМОКВИТОВ —
медицинэ колледжым ипашъ:

— Унашъ-хъэр, фэбэ рыкIуапIэхэр илъэсипшI фэ-дизкIэ узэкIэ-Iэбэжмэ зэ-блахуыгъагъэх, ау адрэ пстэум «тахэдыхъажи-щтыгъ». Джэха-шъохэр ишъу-кIыгъагъэх, «зекIощтыгъэх». Спортзалыр зашIыгъэ 1987-рэ илъэсым кышгъэжъа-гъу игъэкIо-тыгъэ гъэцэкIэ-жьи ылъэгъу-гъэп. Ар зэрэ-щытэу, ыкло-ци итыщтыри, зэблахуыгъ. ЫкIоцIкIэ Иоф-шIэн тIэклIу джи-ри кытфэнагъ. ШагумкIэ чIы-унэм узэрэчIахъэрэм дэла-жъэх. Анахъ шъхъаIу джырэкIэ зыуж титыр унэ кIыбыр ары.

Медицинэ колледжыр зычIэт унэр Адыгеим иархитектурнэ саугъэт. Илъэси 114-рэ ыныбж,

шъолырым икIэлэ шъхъалэ ыгупчэ ит. Ащ игъэцэкIэжьи МыекIуапэ итарихъ теплэ изэ-тегъэуцожьынкIэ ИофIэнхэм язы Iахъ мэху. АР-м и ЛIы-шъхъу Къумпыл Мурат иуна-шъокIэ архитектурнэ саугъэ-

тым изэтегъэуцожьын дэлажъэх, мылькIу пэлухъэрэспубликэ бюджетым кытIупшыгъ.

— ЕджапIэм иматериаль-нэ-техническэ зытэт нахъышIу шIыгъэным фэшI ЛIышъхъэм иунашъокIэ 2022-рэ илъэсым сомэ миллион 50,6-рэ кыт-фитIупшыгъ. Ар апэлухъанэу щыт гъэцэкIэжьи ИофIэнхэм, ти-щыкIагъэхэм ящэфыни. Ары-ти, ахъщэм иIахышIу гъэкIэ-жьиным пэлудгъахъагъ. ЧIыунэм шъхъафэу джыри сомэ миллион 18 фэдиз тефагъ, — кытфило-тагъ Алексей Самоквитовым.

ГъэцэкIэжьи ИофIэнхэр мэкIохэфа МыекIуапэ иапэрэ почтэ зычIэтыгъэ унэм ныбжы-кIэхэм егъэджэн сыхъатхэр щахыгъэх. Ари джы колледжым ий, унитIулым медицинэ Иоф-шIэхэр ачагъэхъазырыщтых. Сыда плэмэ рагъаджэхэрэм япчъагъэ аужырэ илъэсхэм фэдитIу хэхъагъ. Бюджет мыль-кIуэ еджэнхуэ мыгъэ нэбгы-рэ 264-рэ, еджапIэ зытыщт нэбгыри 110-рэ аштагъ.

АНЦОКЪО Ирин.
Сурэтхэр авторым иех.

БлэкIыгъэу пщымыгъупшэжьищтыр

Хэгъэу ззошхом имашIо, гъэрхэр зыщIагъыгъэхэ нэмыц лагерым итхъа-мыкIагъо кызынызычы-гъэ Хэиш Марие Иван ыпхъум щыIэныгъэм кыныбэмэ щарихы-лагъ. Арэу щытми, ахэм зыкIаригъэуфагъэп, зэкIэ ыщыIэн ылъэкIыгъ, кы-ным ыпсыхъагъ.

Украинэм и Полтавскэ хэку и Оболонянскэ район кышы-хуыгъэ пшъэщэжъыем ащ фэ-дэу ищыIэныгъэ гъогу зэпыфэ-ныр, заом ыпкъ кыкIыкIэ апэ Германием, Австрием, Польшэм, етIанэ Читинскэ хэкум ащыIэнышъ, ахэм ауж Кавказым ифэныр ышIэныя?! Ыныбж хэклотагъэу гъогу IонтIэ-щан-тIэу кыкIугъэм зырыплъэжъкIэ, зыпарэми рыкIэгъожиырэл, фи-лософии хэлъу, акылышIоу зэкIэ кыIотэжыщтыгъ. Арэу щытми, иныбжыкIэгъу илъэс чыжъэхэм ащ кыин бэдэдэ пэ-кIэклыгъ. ИщыIэныгъэ ипычыгъоу ныбжи щымыгъупшэжьиныу ыгу кыинагъэхэм ицIыкIугъом кы-щегъэжъагъэу зэхишIэгъэ гугъэ-узым мызэу, мытIоу кыфыра-гъэгъэзэжъыгъ.

Мария Бондаренкэм илъэс пшIыкIуплIым ыныбж нэсы-гъагъэп ззо машIом хэфагъэу ичыпIэгъухэм ягъусэу Герма-нием, етIанэ Австрием зашIэм. Ащ икIэлэ цыкIоу нэмыцхэм чыпIэу зэлъаубытыгъэхэм кы-ращырэ гъэрхэр зыщIагъы-щтыгъэхэ лагерыр зыдэтыгъэм ыцIэ егъашIэм ыгу икIыжыщтэп. Граце зыщIэлэр ары щыIэныгъэм кыыхэфэрэ хуыгъэ-шIагъэхэр зэригъэпшэнхуэ зызэригъэшIэ-гъагъэр. ИлъэситIу нахъыбэ ымыныбжъу янэ-ятэхэм ягъу-сэу шъофым щышIэщтыгъэ Иоф-шIэн кыныр фашистхэм хъаза-

Марие кыгосых ыкIоу Сэлим, ыпхъоу Галинэ, ипхъорэлъфэу Ибрахым.

бэу зыхадзагъэм егъэпшагъэмэ, кызырыкIо дэдэу зэрэщытыр кыгурыIуагъ, фигъэзэжьиныу лъэшэу фэягъ.

Ащыгъум шъхъафит хуыжы-ным игугапIэ зэрэмэкIэ дэ-дагъэр Марие ыгу къэкIыжы-щтыгъ. Дунаим техъухъэрэр, тидзэхэр зыдэщыIэхэр, нэмыц-хэр зынэсыгъэхэр, гъэрэу аубы-тыгъэхэм арапэсыщтыр зыпа-рэми ышIэщтыгъэп. Къэнэжы-гъагъэр нахъышIум цыгуыгъ-хэр, ащ шIошъхъуныгъэ фы-ряIэныр, щIагъэ кызыхагъэфэ-нышъ, хуыщтым еженхэр ары.

ИлъэситIу тешIагъэу ежъ фэ-дэу зинасып кыыхыгъэ нэбгы-рэ заулэ игъусэу Марие нэмыц унагъо горэм ифэгъагъ. Ащ ибысым байгъ, фабрикэу иIэм Иоф щаригъэшIэнэу пыутэу ахэр кышгъэфыгъагъэх. Марие ащи кыин макIэ щильэгъуыгъэп, ау ар шъхъафитныгъэ цыкIугъ, псаоу къэнэнэуи гугапIэ кытыщтыгъ.

— Нэужым мызэу, мытIоу сыушэтыгъэ нэмыцхэр зэрэзэ-фэмыдэхэр, — кыIуатэщтыгъ Марие. — ЗэкIэри зы нэгухуэ, цыфыгъэ ямыIэу, жъалымэхуэ слытэщтыгъ. Концлагерым сы-кыыздэкIыжым Германием ис цыф кызырыкIохэм шIурэ, IэпыIэгъу кысатымэ зэрашIои-гъомрэ анэмыкI сырихыпIэ-жыгъэп. Шъыпкъэ, пыутэу къафидэкIыгъэ ИофшIаIокIэ кытэплъыщтыгъэх, ау агу кы-тэгъуштыгъ, тищыIэныгъэ нахъ кызырагъэпсынкIэщтым пы-лIыщтыгъэх.

ИлъэсиплIым Марие нэмы-цыбзэр дэгъу дэдэу зэригъэшIэ-гъагъ. Ар нэужыми кышъхъэ-пэжыгъ. Бэ ышъхъэ икIыжы-гъэр, ау хымэ хэгъэгум зыщы-щыпсэугъэ уахътэр щымыгъу-пшэжьиныу ыгу кыинэгъагъ. Гъогу кIыхъэу иунэ кызы-рэкIожыгъэри егъашIэм ыгу илIыщт. Концлагерхэм адэ-

сыгъэхэр кызагъэзэжъымы ИофшIэным кIэуцожыгъагъэх, ау джы ахэм нэмыцхэм зэха-кьутэгъэ къалэхэмрэ къуаджэ-хэмрэ зэтырагъэуцожыщты-гъэх.

Ипшъэщэжъымы ныбжи ыпъэ-гъуыныным щымыгъуыщтыгъэ янэу сымэджэ хылыгъэм IаплI кыырищэкIыжы Марие Чита чыжъэм ежэгъагъ. Мыщ щы-Iэу, 1947-рэ илъэсым, шапсыгъэ къуаджэу ХъаджыкIо икIыгъэу шIомыкI кызычIащырэ шахтэм Иоф щызышIэрэ Хэиш Лалыхуэ нэлуасэ фэхъуагъ. Бэ темы-шIэу ахэр кьэзэрэщэгъэх, илъэс заулэ хуыгъэу шъхъэгъусэм ихэгъэгу цыкIу, Шапсыгъэ кьэ-кIожыгъагъэх.

— Лалыхуэ унагъо кызди-шIэным ыпэкIэ кыин зэрэслъэ-гъуштыр, яхабзэхэр зэрэпхъа-шэхэр, кызырыкIоу зэрэщы-мытхэр кызыгуригъэлоагъ, — ыгу къэкIыжыщтыгъ Марие.

— Лъэшэу цыхъэ фэсшIыщтыгъ, тызэгъусэмэ, кыин пстэур кы-зэпытчышъуштыгъэ слытэщтыгъ, ащ фэшI семыхъырэхъышэжъу сыкьэзэгъыгъагъ.

Охътабэ темышIэу кызыхъа-гъэхэм агурыIуагъ. Къуаджэм ищыIаIкIэ, адыгэхэм ядунэе-еплъыкIэ, яшэн-хабзэхэр кы-гурылонхэмкIэ лъэшэу зыналэ кытет игуащэу КIышъхъан Iэпы-Iэгъу кыфэхъуагъ.

Лалыхуэ Мариерэ Хъаджы-кIо, етIанэ ПчэныякIо, нэужым Ашапэ охътэ зэфэшъхъафхэм адэсыгъэх. ИофшIэклшошты-гъэх, якъоджэгъухэм шъхъэ-кIэфэныгъэ къафырылагъ. Ащ ялъфыгъэхэри фагъасэщтыгъэх. Сэлими, Галини, Надежди еджа-гъэх, унагъохэр ашIагъэх, лъфы-гъэхэр ялэх, ахэм къаIэхъухъа-гъэхэр адапIух.

— Тянэ-тятэхэм щыIэныгъэм кыныбэ къафыхыгъ, — ело Сэлим. — Ахэм ялэгъухэм зэкIэми тхъамыкIэгъуабэ кы-зэпачыгъ, ау кыным кылуфэ-гъагъэхэп, ыпсыхъагъэх, гу пытэ ялэ хуыгъагъ.

— Тянэ щыIэныгъэ кыин кыкIугъ, — ело апхъоу Галинэ. — Ау тхъаусыхуэ, иблэкIыгъэ тхъамыкIэгъуагъэу кыIоу зы-парэкIи зэхэтхыгъэп. Зэо ужми ащ илъэсыбэрэ Иоф ышIагъ. Къэлэ фэтэр цыкIум исышъу-щтыгъэп, ыгу зэгоуштыгъ, хатэм хэтынэу фэягъ, икьуаджэ ижы кьабзэ кIэхъопсыщтыгъ.

Лалыхуэ дунаим зехыжы-гъэр бэшIагъэ, Марие зыщы-мыIэжыыр илъэс заулэ хуыгъэ.

— Сыд хуыгъэми, сынасы-пышIу, — ылогъагъ Марие ти-корреспондент гушыIэгъу зы-щыфэхъуагъэ горэм. — ЩыIэ-ныгъэ гъогу кыин кызызпыс-чыгъ, ау сижыгъо сэркIэ анахъ лъэлэ сигупсэхэм къа-гъэпсынкIэ.

НЫБЭ Анзор.
Сурэтыр: авторым ихъар-зынэщ.

Теннис цыкIур

Нэбгырэ 316-рэ хэлэжъагь

Программэу «Урысыем инеушырэ маф» зыфилорэм кыдыхэлъытагъэу теннис цыкIумкIэ Адыгэ Республикэм изэлухыгъэ зэнэкьокъу Мыекъуапэ щыкIуагь. Къэралыгъом ишъолъыр 13-мэ къарыкIыгъэ спортсменхэр ащ хэлэжъагъэх.

Апэрэу республикэм икьэлэ шъхалэ къэкIуагъэх Белгородскэ, Брянскэ ыкIи Курскэ хэкухэм якомандэхэр. Ахэм зэнэкьокъум зызэрэшаушэтыгъэм дакIоу егъэджэн-зыгъэсэн Iофтхьабзэхэми ахэлэжъагъэх.

Зэнэкьокъугъэхэр купищэу гоцыгъагъэх: зыныбж ильэс 12-м, 14-м ыкIи 18-м ашIомыкIыгъэхэр. Адыгеир къэзыгъэлъэгъуагъэхэр къалэу Мыекъуапэ, Кошхьэблэ, Красногвардейскэ, Тэхутэмыкьое ыкIи Теуцожь районхэм

арыт спорт еджаплэхэм яллыкIохэр ары. Пшъашэхэми кIалэхэми хагъэунэфыкIырэ чIыплэ кыдахыгъэп, ау ялэпэлэсэныгъэ хагъэхуагь.

Адыгэ къэралыгъо университетым иордэунэу Кобл Якъубэ ыцIэ зыхьырым щыкIогъэ зэнэкьокъум спортсмен 316-рэ хэлэжъагь. Аныбж елъытыгъэу теклоньгъэр кыдахыгъ: Даниил Казарцевым (Шытхьал), Мария Лавриненкэм (Таганрог), Данил Рязановым (Старый Оскол), Вероника Сидоровам (Ставрополь), Сергей Коршунковым (Брянск)

ыкIи Дарья Кузнецовам (Лабинск).

Теклоньгъэр ыкIи хагъэунэфыкIырэ чIыплэхэр кыдэзыхыгъэхэм Урысыем, Адыгеим теннис цыкIумкIэ яфедерациехэм, Мыекъуапэ физическэ культурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет къагъэхазырыгъэ шIухьафтын лъаплэхэр афагъэшъошагъэх.

Программэу «Урысыем инеушырэ маф» зыфилорэм кыдыхэлъытэгъэ Iофтхьабзэр мыгъэ ятIонэрэу Адыгеим цызэхашагъ. Илъэсыр имыкIызэ джыри зэнэкьокъуитIу щырагъэкIокIышт, анахь блогъэр — чъэпыогъум.

Футбол

Бэп къэнагъэр

ФутболымкIэ Адыгеим и Лышхьэ ишIухьафтын зэрыл зэнэкьокъур аухынкIэ командэхэм туритIу нылэп къафэнагъэр. «Кавказ Адэмыер» чемпион хъуным пэблагь.

БлэкIыгъэ зыгъэпсэфыгъо мафэхэм Красногвардейскэ районым икомандэ «Кошхьаблэм» дешлагь ыкIи 4:0-у теклоньгъэр кыдыхыгъ. Къэнэгъэ ешIэгъуитIум зы очко кыыхьымэ, апэрэ чIыплэр кыдыхышт. Ау зыдешIэшт командэхэри лъэшых — «АГУ» ыкIи «Чэчэнай». Я 8-рэ турым Адыгэ къэралыгъо университетым иллыкIохэр Теуцожь районым ифутболистхэм анахь лъэшыгъэх, язэлукIэгъу 5:1-у аухыгъ. «Урожай» «Мыекъуапэ» дешлагь ыкIи 3:2-у кышIуихыгъ. Командэу «Кавказ Адэмыем» хэт Артем Мельник анахьыбэрэ (гъогогъу 16) къэлапчъэм Iэгъуаор дидзагъ.

Командэхэр зыдэщыт чIыплэхэр ыкIи очко пчъагъэу рагъэкъугъэр:

1. «Кавказ Адэмый» — 24.
2. «АГУ» — 18.
3. «Чэчэнай» — 14.
4. «Урожай» — 7.
5. «Кошхьабл» — 6.
6. «Мыекъуапэ» — 0.

Къатхэхэрэм яшIошIрэ редакцием иепллыкIэхэмрэ зэтемыфэнхэ альэкIышт.

НэкIубгъор зыгъэхазырыгъэр БЗЭШIУ Асхьад.

Зэхэзышагъэр ыкIи кыдэзыгъэкIырэр: АР-м лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащышсэурэ тилгэпкъэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: 385000
къ. Мыекъуапэ, ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыгъэр: 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79

Редакцием авторхэм къаIыхырэр А4-кIэ заджэхэрэ тхьапэхэу зипчъагъэкIэ 5-м емыхъухэрэр ары. Сагъырхэм азыфагъу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкIунэу цытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэкIожьых.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зышаушыхьатыгъэр: УФ-м хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлыгъэ IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэIорышIаплэ, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр АО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр 4496
Индексхэр П 4326 П 3816
Зак. 1442

Хэутыным узцыкIэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхалэм ипшъэрылхэр зыгъэцакIэрэр Тэу З. Дз.

ПшъэдэжIыжь зыхьырэ секретарыр ЖакIэмыкьое А. З.